

European Monitoring Centre
for Drugs and Drug Addiction

USMERNENIE CENTIER ECDC A EMCDDA

Prevenca a kontrola infekčných chorôb u injekčných užívateľov drog

Súhrn

Od vzniku epidémie HIV medzi injekčnými užívateľmi drog v polovici 80. rokov minulého storočia dosiahlo mnoho európskych krajín výrazný pokrok v prijímaní opatrení založených na dôkazoch a zameraných na prevenciu a kontrolu infekčných chorôb u injekčných užívateľov drog. V 90. rokoch minulého storočia začali krajiny EÚ vyvíjať spoločné politiky prevencie v oblasti HIV/AIDS i v oblasti drog a drogovej závislosti. Počas posledných dvoch desaťročí sa rozšírili a zintenzívnili opatrenia zamerané na prevenciu a liečbu. Podľa správ za rok 2009 viac než polovica odhadovanej skupiny problémových užívateľov opiátov dostala substitučnú liečbu. Mnohé krajiny zaviedli programy výmeny ihl a striekačiek s čoraz väčším pokrytím. Z údajov z krajín s dobre zavedenými systémami surveillance vyplýva, že počet nových infekcií HIV u injekčných užívateľov drog sa v priebehu posledného desaťročia výrazne znížil vo väčšine krajín EÚ, ale nie vo všetkých.

V európskom susedstve zostáva injekčné užívanie drog hlavným faktorom rizika nákazy infekčnými chorobami prenášanými krvou i inými infekčnými chorobami vrátane HIV, hepatitídy B a C, tuberkulózy, bakteriálnych infekcií kože a mäkkého tkaniva a systémových infekcií. Z odhadov počtu injekčných užívateľov drog vyplýva, že týmito infekciami je ohrozená značná skupina obyvateľov vo všetkých európskych krajinách. Ak sa tieto infekcie neliečia, predstavujú veľkú záťaž pre európske systémy zdravotnej starostlivosti, spôsobujú nakazeným jednotlivcom značné utrpenie a náklady na ich liečbu sú vysoké.

Je dokázané, že pragmatický prístup verejného zdravotníctva k prevencii môže mať významný vplyv na obmedzenie šírenia infekcií prenášaných krvou a iných infekcií u injekčných užívateľov drog. Ak sa prevencia realizuje správne, je uskutočniteľná a účinná.

Sedem odporúčaných kľúčových opatrení

V tomto spoločnom usmernení centier ECDC a EMCDDA založenom na dôkazoch sa identifikujú osvedčené postupy prevencie a kontroly infekčných chorôb u injekčných užívateľov drog.

Na dosiahnutie maximálneho preventívneho účinku sa majú realizovať a podľa možnosti skombinovať tieto kľúčové opatrenia vypracované na základe najrozsiahlejšieho dostupného súboru dôkazov, názorov odborníkov a osvedčených postupov v rámci EÚ a EHP:

Kľúčové prvky opatrení

Injekčné pomôcky: poskytovanie čistých pomôcok na injekčné podanie drog a zákonný prístup k nim vrátane dostatočného množstva bezplatných sterilných ihliel a striekačiek. Toto opatrenie je súčasťou kombinovaného prístupu s viacerými prvkami, ktorý sa realizuje prostredníctvom znižovania ujmy, poradenstva a programov liečby.

Očkovanie: vakcíny proti hepatitíde A a B, tetanu a chrípke a pneumokoková vakcína najmä u HIV-pozitívnych osôb.

Liečba drogovej závislosti: substitučná liečba závislosti od opiátov a iné účinné formy liečby drogovej závislosti.

Testovanie: štandardne sa má ponúkať dobrovoľné a dôverné testovanie s informovaným súhlasom na HIV, HCV (HBV u neočkovaných osôb) a iné infekcie vrátane TBC, ktoré má byť spojené s odporúčaním na liečbu.

Liečba infekčných chorôb: antivírusová liečba založená na klinických indikáciách u osôb nakazených HIV, HBV alebo HCV. Liečba proti tuberkulóze v prípadoch aktívnej TBC. V prípadoch latentnej TBC treba zväžiť profylaktickú liečbu TBC. Liečba ostatných infekčných chorôb sa má ponúknuť podľa klinickej indikácie.

Podpora zdravia: podpora zdravia zameraná na bezpečný spôsob injekčného podávania drog, sexuálne zdravie vrátane používania kondómov a prevenciu, testovanie a liečbu chorôb.

Cielené poskytovanie služieb: služby sa majú kombinovať, organizovať a poskytovať podľa potrieb užívateľov a miestnych podmienok. To zahŕňa poskytovanie služieb prostredníctvom mobilných a fixných kontaktných miest ponúkajúcich lieky, možnosti zníženia ujmy, poradenstvo a testovanie, ako aj odporúčania na vyšetrenie u poskytovateľov všeobecnej primárnej a špecializovanej zdravotnej starostlivosti.

Dosiahnutie synergie: kombinácia kľúčových opatrení

Na základe nedávnych štúdií a skúseností z úspešných programov prevencie sa dokumentovala pridaná hodnota ponuky rôznych účinných intervenčných opatrení v rámci jednotlivých akcií a poskytovania kombinácie opatrení podľa potrieb klientov s cieľom dosiahnuť maximálny účinok prevencie infekcií.

Cieľová skupina

Cieľom tohto usmernenia je podporiť tvorcov politík v Európe pri plánovaní primeraných, pragmatických a racionálne navrhnutých reakcií verejného zdravotníctva založených na dôkazoch v oblasti prevencie a kontroly infekcií u injekčných užívateľov drog. Zameriava sa na tvorcov programov verejného zdravotníctva a činiteľov pôsobiacich v oblastiach infekčných chorôb, všeobecného verejného zdravia, závislosti a duševného zdravia, sociálnych služieb a kontroly drog na vnútroštátnej a regionálnej úrovni.

Usmernenie je v súlade s existujúcimi politikami na úrovni EÚ v oblasti kontroly drog a infekčných chorôb a podporuje ich. Predstavuje komplexný prehľad najvýznamnejších aktuálnych poznatkov v tejto oblasti, pričom predchádzajúcu prácu obohacuje o kombináciu kľúčových opatrení. Spolieha sa i na základy pozostávajúce z kľúčových hodnôt, ktoré vychádzajú zo zásad verejného zdravia a ľudských práv a na ktorých bude založená prevencia a poskytovanie služieb.

Usmernenie pre verejné zdravie založené na dôkazoch

Výsledky výskumu súvisiace s týmto usmernením sa skúmali a hodnotili s použitím zásad medicíny založenej na dôkazoch prispôbených rámcu verejného zdravotníctva. Pri tvorbe tohto usmernenia sa podrobne preskúmali dôveryhodné vedecké dôkazy a výsledky sa skombinovali s poznatkami a radami odborníkov o prínosoch a rizikách. K vypracovaniu kľúčových opatrení navrhovaných v tomto dokumente prispeli aj osvedčené postupy a používateľské preferencie.

Koordinácia na vnútroštátnej úrovni

Predpokladom účinnej realizácie kľúčových opatrení je vnútroštátna a miestna spolupráca a koordinácia medzi odvetvami. Z hľadiska úspešnej realizácie opatrení je rozhodujúci konsenzus na vnútroštátnej úrovni a vzájomné rešpektovanie cieľov. Na cieľoch by sa mali zhodnúť aktéri zo všetkých odvetví, a to najmä z tých, ktoré prichádzajú do kontaktu s injekčnými užívateľmi drog.

Prispôbenie opatrení situácii v jednotlivých štátoch

Na vnútroštátnej úrovni i na nižších úrovniach musí existovať dostatočná surveillanca nad problémovým užívaním drog, aby sa dosiahol čo najväčší prínos opatrení pre injekčných užívateľov drog a aby sa zaistila prevencia a kontrola infekčných chorôb. Prijaté opatrenia sa musia nepretržite monitorovať a hodnotiť z hľadiska reakcie, vplyvu, významu a rozsahu pokrytia. Potrebne sú investície do primeraných systémov surveillance nad užívaním drog a infekčnými chorobami, ktoré prinesú úspory.

Dôkazy nasvedčujú tomu, že vyššia úroveň pokrytia programami výmeny ihl a striekačiek a substitučnou liečbou závislosti od opiátov v pomere k počtu injekčných užívateľov drog je účinnejšia ako nižšia úroveň pokrytia. Cieľom by malo byť to, aby ponúkané služby uspokojovali miestne potreby a dopyt. Neuspokojený dopyt po službách výmeny ihl a striekačiek či čakacie doby na liečbu poukazujú na neúčinnú prevenciu.